

Утвърдил: .....

Декан

Дата .....

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

Факултет: ФИЛОСОФСКИ

Специалност: (код и наименование)

Ф	Ф	П	0	2	0	1	1	6
---	---	---	---	---	---	---	---	---

Психология

Магистърска програма (код и наименование)

Ф	Ф	П	3	4	0	1	1	6
---	---	---	---	---	---	---	---	---

Детско-юношеска и училищна психология (диагностика и консултиране)

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина:

3	0	1	1
---	---	---	---

Психодиагностика на развитието в детска и юношеска възраст. Част 1 (код и наименование)

Преподавател: проф. д.пс.н. Пламен Калчев

Асистенти: гл. ас. д-р Светла Стайкова, д-р Михаела Петрова

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	30
	Семинарни упражнения/практически занятия	30
	Практически упражнения (хоспетиране)	
Обща аудиторна заетост		60
Извънаудиторна заетост	Реферат	
	Доклад/Презентация	
	Научно есе	
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	
Обща извънаудиторна заетост		120
ОБЩА ЗАЕТОСТ		180
Кредити аудиторна заетост		2
Кредити извънаудиторна заетост		4
ОБЩО ЕКСТ		6

№	Формиране на оценката по дисциплината ¹	% от оценката
1.	Workshops {информационно търсене и колективно обсъждане на доклади и реферати)	10
2.	Участие в тематични дискусии в часовете	10
3.	Демонстрационни занятия	10
4.	Посещения на обекти	10
5.	Решаване на казуси	10
6.	Изпит	50

Критерии за оценяване

Общият сбор от точки се формира от посочените компоненти на оценката, в съответствие с предварително дефинираната пропорция. Изпълнение на всеки от компонентите изисква специфични знания и умения. Въз основа на общия брой точки, оценката се определя в процент от максималния бал, при следните критерии:

≥ 85%	Отличен
≥ 70% – < 85%	Много добър
≥ 55% – < 70%	Добър
≥ 40% – < 55%	Среден
< 40%	Слаб

Анотация на учебната дисциплина:

Курсът *Психодиагностика на развитието в детска и юношеска възраст. Част 1* си поставя като основни следните цели:

(1) усвояване на умения за използване на моделите на развитието като основа за психодиагностичното оценяване; (2) запознаване на студентите с принципите за оценка и идентифициране на проблемите на развитието; (3) запознаване и практическо използване на методите на скринингово психологично проучване; (4) запознаване и практическо използване на диагностичното интервю като метод на психологично оценяване: (а) с деца и юноши; (б) с родители и (в) с учители;. (5) усвояване на практически умения за психологично оценяване на деца и юноши, въз основа на посочените методи.

Предварителни изисквания:

Базови знание по психологическо измерване, анализ на данни, психология и психопатология на развитието в детска и юношеска възраст.

Очаквани резултати:

След завършване на курса студентите ще демонстрират:

- разбиране и прилагане на основните принципи за оценка и идентификация на проблеми на развитието в детска и юношеска възраст; рефлексия върху собствената теоретична позиция и възможностите и ограниченията, които тя налага върху

¹ В зависимост от спецификата на учебната дисциплина и изискванията на преподавателя е възможно да се добавят необходимите форми, или да се премахнат ненужните.

<p>оценката на проблема;</p> <ul style="list-style-type: none"> • способност за аналитично мислене и критична оценка на проведени психодиагностични изследвания и основаните на тях заключения; • знания и умения за използване на скрининговите методи за оценка – възможности и ограничения; • знания за психологичното оценяване като мултиметоден, мултиинформативен процес (изискващ информация, получена с помощта на различни методи, от различни информанти – детето/юношата, родителите и учителите); • знания и умения за провеждане на диагностично интервю с родители, деца и учители, като основен компонент от процеса на психологично оценяване: структурирани и полуструктурирани форми на интервю.

Учебно съдържание

№	Тема:	Хорариум
1	<p>Моделите на развитието като основа за психодиагностичното изследване Невробиологичният, психоаналитичният, етологичният, хуманистичният, когнитивно-развитийният; поведенческият и екологичният модел като рамка на психологичното оценяване; проблемното поведение при децата и юношите през различни теоретични перспективи.</p>	2 часа лекции 2 часа практически семинара
2	<p>Принципи за оценка и идентифициране на проблема (1) Тежест на проблема: (а) степен на отклонение от нормата (среда, възрастова перспектива, интраиндивидуална рамка), продължителност на съхраняване, интензивност и честота, проява в различни социални мрежи; (б) нарушаване/възпрепятстване на взаимоотношенията, всекидневното функциониране и развитието, сила на преживяванията, ефекти върху околните. (2) Дефиниране на проблема в термините/характеристиките на средата или на личността. (3) Начални цели на оценяването. (4) Психологичното оценяване като мултиметоден и мултиинформативен процес (използване на различни методи и информация от различни източници). (5) Честота на употреба и значимост на използваните психологични инструменти в практиката на детско-юношеския и училищен психолог.</p>	2 часа лекции 2 часа практически семинара
3	<p>Скринингови методи за психологично оценяване Специфика на скрининговия подход и оценка на ефективността: сензитивност, специфичност, положителна и отрицателна прогностична ценност/сила, процент на правилно класифицирани случаи, ROC-крива и избор на оптимална критична точка. Преимущества и ограничения на скрининговите методи. Скринингова оценка на емоционални и поведенчески проблеми в детска и юношеска възраст (разстройства на поведението, тревожност, употреба на психоактивни вещества, суицидна идеация, нарцистично и садистично личностово разстройство и др.).</p>	2 часа лекции 2 часа практически семинара

4.	Диагностичното интервю в процеса на психологичното оценяване Възможности и ограничения. Цели, насока и структура. Формат: неструктурирани, полуструктурирани и структурирани форми на интервю; преимущества и недостатъци. Оценка на интервюто от психометрична гледна точка.	2 часа лекции 2 часа практически семинара
5.	Диагностичното интервю: правила и техники на задаване на въпроси (1) Офис, подготовка, начални впечатления, умения за слушане, постигане на разбирателство, управление на тревожността. Видове въпроси, подходящи и неподходящи въпроси. Ефективните проби за извличане на допълнителна информация. Стиллове на отговаряне.	2 часа лекции 2 часа практически семинара
6.	Диагностичното интервю: правила и техники на задаване на въпроси (2) Справяне с трудни ситуации: емоционални изблици, арогантни/обезценяващи забележки, надвиснала агресия и др. Справяне с тишината, с нерелевантна информация, с въпроси за професионалната компетентност, молби за лично мнение и др. Регистриране на информацията.	2 часа лекции 2 часа практически семинара
7.	Диагностичното интервю с родителите Цели, задачи и основни компоненти. Посрещане на родителите. Отразяване на притесненията и потенциалните негативни чувства на родителите. Снемане на информацията, <i>неструктурирани (открити), полуструктурирани и структурирани</i> форми на интервю с	2 часа лекции 2 часа практически семинара
8.	Структурирани форми на интервю с родителите Запознаване и работа със: (1) Структурирано интервю с родител, чието дете е възможно да има психичен и учебен проблем (J. Sattler). (2) Структурирано клинично интервю с родителите за проблеми при децата (R. Barkley): разстройства на поведението, тревожни разстройства, разстройства на настроението, други психични разстройства.	2 часа лекции 2 часа практически семинара
9.	Полуструктурирано интервю с родителите Попълване и работа с протоколна бланка за полуструктурирано интервю с родителите: семеен контекст, история на развитието, социализация (поведение в различни социални мрежи), проблеми на адаптацията – потенциални проблемни области, детайлно представяне на заявения проблем, опити за справяне	2 часа лекции 2 часа практически семинара
10.	Диагностично интервю с деца и юноши (1) Принципи и подходи за интервюиране на деца и юноши. Техники и правила за задаване на въпроси. Техники, полезни при деца, които не говорят с желание за себе си. Цели, задачи и компоненти на интервюто. Първият контакт, потенциални проблеми, постигане на разбирателство, неподходящите въпроси.	2 часа лекции 2 часа практически семинара
11.	Диагностично интервю с деца и юноши (2) Интервюто с „трудния тийнейджър“: първият контакт, използване на хумор, управление на страха да не изглеждаш различен, управление на съпротивата и избягване на конфронтацията, осигуряване на чувство за майсторство и компетентност и др. Обяснение на	2 часа лекции 2 часа практически семинара

	целите на интервюто и поверителния характер на информацията.	
12.	Структурирано интервю с деца и юноши Запознаване и работа със Структурирано интервю с дете в училищна възраст (J. Sattler).	2 часа лекции 2 часа практически семинара
13.	Полуструктурирано интервю с деца и юноши Запознаване и работа с Полуструктурирано клинично интервю за деца и юноши (SCIKA). Регистрация и анализ на получените резултати в оценяваните основни области: дейности, училище, работа; приятели; взаимоотношения в семейството; фантазии; себевъзприемане, чувства; проблеми, заявени от родителите/учителя; тестове за постижение (опция); за децата на 9–12 год. – скрининг за фина и груба моторика/абнормалности (опция); за юноши на 13–18 год. – соматични оплаквания, алкохол, дрога, проблеми със закона.	2 часа лекции 2 часа практически семинара
14.	Интервю с учителя Основни компоненти – детайлно представяне на заявения проблем, история на проблема, опити за справяне. Планиране на сътрудничеството и възможна интервенция. Структурирани и полуструктурирани форми на интервю с учителя.	2 часа лекции 2 часа практически семинара
15.	Интерюиране на семейството Цели на интервюто и насоки за провеждане. Функционални и дисфункционални стратегии за справяне на семейството. Интерюиране на трудни/съпротивляващи се семейства. Фази на семейното интервю. Примерни задачи за изпълнение от семейството в рамките на интервюто. Области за допълнително проучване. Заключителна фаза.	2 часа лекции 2 часа практически семинара

Конспект за изпит

№	Въпрос
1	Моделите на развитието като основа за психодиагностичното изследване
2	Принципи за оценка и идентифициране на проблема
3	Скринингови методи за психологично оценяване
4.	Диагностичното интервю в процеса на психологичното оценяване
5.	Диагностичното интервю: правила и техники на задаване на въпроси (1)
6.	Диагностичното интервю: правила и техники на задаване на въпроси (2)
7.	Диагностичното интервю с родителите
8.	Структурирани форми на интервю с родителите
9.	Полуструктурирано интервю с родителите
10.	Диагностично интервю с деца и юноши (1)
11.	Диагностично интервю с деца и юноши (2)
12	Структурирано интервю с деца и юноши
13	Полуструктурирано интервю с деца и юноши
14.	Интервю с учителя
15.	Интерюиране на семейството

Библиография

- Калчев, П., С. Колева (2020). *Садистични наклонности в юношеска възраст. Част 1. Скали за оценка*. С.: Изток-Запад
- Калчев, П. (2019). *Оценка на психопатни черти в юношеска възраст. Част 3. Нарцисизъм*. С.: Изток-Запад.
- Калчев, П. (2008). *Индиректна скала за употреба на психоактивни вещества в юношеска възраст*. С.: Изток-Запад.
- Каплан, Р., Д. Сакъзо (2013). *Психологическо тестиране*. С.: Изток-Запад.
- МКБ 10. *Психични и поведенчески разстройства (1992/2003)*. С.: Национален център по обществено здраве.
- American Psychiatric Association (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*. Fifth edition. DSM-5, Washington, DC: Author.
- Barkley, R. (1997/2013). *Defiant children: A clinician's manual for assessment and parent training*. New York: Guilford.
- Berman, P. (2005). *Interviewing and diagnostic exercises for clinical and counseling skills building*. N.J., Mahwah: Lawrence Erlbaum Publ.
- Cohen, R., M. Swerdlik & E. Sturman (2013). *Psychological testing and assessment: An introduction to tests and measurement*, 8th ed. New York: The McGraw-Hill.
- Blau, T. (1991). *The psychological examination of the child*. New York: Academic Press.
- Cormier, S., P. Nurius & C. Osborn (2017). *Interviewing and change strategies for helpers*, 8th ed. Belmont: Cengage Learning.
- Coaley, K. (2014). *An introduction to psychological assessment and psychometrics*. 2nd ed., Los Angeles: Sage.
- Groth-Marnat, G., A. Wright (2016). *Handbook of psychological assessment*. 6th ed. New York: Wiley.
- Greenspan, S. (2003). *The clinical interview of the child*, 3rd ed. Washington: American Psychiatric Publishing.
- Hays, D. (2013). *Assessment in counseling: a guide to the use of psychological assessment procedures*, 5th ed., American Counseling Association.
- McConaughy S. (2013). *Clinical interviews for children and adolescents: Assessment to intervention*, 2nd ed., New York: Guilford.
- Merrell, K. (2003). *Behavioral, social, and emotional assessment of children and adolescents*, 2nd ed., Mahwah: Lawrence Erlbaum.
- Morrison, J. (2014). *The first interview*, 4th ed., New York: Guilford.
- Morrison, J., K. Flegel (2016). *Interviewing children and adolescents. Skills and strategies for effective DSM-5 Diagnosis*. 2nd ed., New York: Guilford.
- Sattler, J. (2002). *Assessment of children. Behavioral and clinical applications*. San Diego: Sattler.
- Schroeder, C. & J. Smith-Boydston (2020). *Assessment and treatment of childhood problems: a clinician's guide*, 3rd ed. New York: Guilford.
- Segal, D., M. Hersen (eds.) (2010). *Diagnostic interviewing*, 4th ed., New York: Springer.
- Sommers-Flanagan, J. & R. Sommers-Flanagan (2009/2014). *Clinical interviewing*. New York: Wiley.
- Wright, A. (2011) *Conducting psychological assessments: a guide for practitioners*. Hoboken: Wiley.

ЗАБЕЛЕЖКА: Посочените в литература учебници по психологично оценяване и диагностика са примерни. Могат да се ползват всички съвременни учебни пособия.

2020 година

Съставил: проф. д.пс.н. Пламен Калчев